

פרוטוקול מס' 102

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
~~שהתקיימה ביום ד', ב' בכסלו תשל"ג - 8.12.1971 בשעה 8.45.~~

ב כ ח ד :

חברי הוועדה:
א. רימלט - היו"ר
ב. אליעד
ה. גרוסמן
ז. הדמן
ט. ידיד
א. כץ
ש. לויין
ס. צ. נריה
ע. פינברג-סירני
ז. קורן
א. רוזיאל-נאור
ב. שהור

מוזמנים:
א. פלד - מנכ"ל משרד החינוך והתרבות
ש. בן-דוד - מזכיר המועצה להשכלה גבוהה
ד. טטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך
ע. טבט - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: ד. פלד

רשמה: מ. כהן

הוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"א-1971
(סעיפים 21א'-21ט')

דו"ר-היום:

שאלת חוק בענין השנתת הלימודים בכיתה ב' בכיתת-הספר
התקוה בשכונת התקוה.

- 415 -

(נסמך 15.12.71)

היו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.

ע"ף 21 ח'

היו"ר א. רימלט:

לפנינו נוסח חדש של סעיף 21 ח'. הנוסח הזה מוצע כפשרה בין ההצעות השונות שהוצעו

כאן.

ש. בן-דור:

בקשר לסעיף 21 ח' - הוצעו על-ידי חברי הוועדה שלוש הצעות. האחת היתה להגדיר בצורה זו או אחרת את המונח "מוסד". המלים "על אף האמור בסעיף 21 א'" באות להגיד באיזה מוסד מדובר, כלומר מוסד המוגדר בסעיף 21 א' לחוק. חבר הכנסת בן-פורת הציע להגיד: "מוסד שנפתח או שמתקיים לאחר תחולת חוק זה". הצעה זו אינה כלולה כאן, כי אחרי שהיא נבדקה על-ידי היועצים המשפטיים, הם מצאו ש-א) אין צורך בה בגלל סעיף 5 להצעת החוק; ב) לא רק שאין צורך בה, אלא התיקון הזה עלול לפגום בחוק.

ההצעה השלישית היתה לתת שהות של לפחות 30 יום לסגירת מוסד. זה בא לביטול "ובלבד שצו הסגירה לא ייכנס לתוקפו לפני 30 יום מתאריך הצו".

היו"ר א. רימלט:

כלומר מוסד שהיה קיים לפני תחילתו של החוק, לגביו תקף סעיף 5 בהצעת החוק ולא מה שנאמר בסעיף זה. היינו מוסד שנפתח או שמתקיים ללא היתר, הוא מוסד חדש. אבל חברי הוועדה שאלו למה צריך להגיד "נפתח או מתקיים". הרי הכוונה היא למוסד חדש שנפתח לאחר שחוק זה נכנס לתוקפו.

ש. בן-דור:

אני חושב שזה חל גם על אלה וגם על אלה.

ד"ר ע. סבט:

סעיף 21 ח' חל למעשה על שני סוגי מוסדות: על מוסד חדש שנפתח לאחר שחוק זה נכנס לתוקפו, וגם על מוסד שנפתח לפני שחוק זה נכנס לתוקפו, ושלא כאמור בסעיף 5. זאת אומרת בסעיף 5 נותנים לו אפשרות להתקיים זמן-מה. לאחר שעברה השהות הזאת, קובע סעיף 21 ח' שהיועץ המשפטי לממשלה רשאי לבקש את סגירתו של המוסד. לכן באות המלים "או שנתקיים".

ד. סטנר:

בכל החוקים אנחנו כותבים "נפתח או מתקיים", כדי שלא תבוא טענה: לא פתחתי, רק המשכתי.

ש. בן-דור:

סעיף 5 (א) נותן ארכה למוסד שהיה קיים לפני תחילת החוק, שבה הוא צריך לבקש היתר. יש שתי אפשרויות: אם תוך זמן זה לא ביקש היתר - כתוב בסעיף 21 ח' מה ייעשה בו. נניח שביקש היתר וההיתר לא ניתן - גם כן כתוב בסעיף 21 ח' מה ייעשה בו. סעיף זה חל גם על מוסדות חדשים וגם על מוסדות קיימים שלא קיבלו היתר. על כן אם מוסיפים את המלים "אחרי תחילת החוק", יישאר סעיף 5 (א), לגבי מוסד שהיה קיים קודם, ושלא קיבל היתר, ללא כל עונשים.

ד"ר ע. סבט:

המלה "שמתקיים" בסעיף 21 ח' דרושה על-מנת שמוסד שנפתח לפני שנתקיים החוק, ושהמשיך להתקיים לאחריו שלא כדין, זאת אומרת שלא הגיש את הבקשה או שלא קיבל היתר - אפשר יהיה לסגור אותו.

אני רוצה להתייחס לתוספת "ובלבד שצו הסגירה לא ייכנס לתוקפו לפני 30 יום מתאריך הצו". תוספת זו באה בהשראת חוק הפיקוח על בתי-הספר. היא אינה מפריעה לנו, אבל נדמה לי שהיא לא כל כך נאה. בחוק הפיקוח על בתי-ספר מדובר על המנהל שנותן את צו הסגירה. כאן נאמר שבית-המשפט יתן את צו הסגירה. נראה לי שזה לא כל כך נאה לכבול את בית-המשפט לתקופה של חודש ימים. בית-המשפט יודע מה זה צדק, יודע מה הנסיבות. אם הוא יראה שהדבר נחוץ, הוא יקבע: סגירת המוסד תהיה בתום 30 יום או 60 יום.

היו"ר א. רימלט:

אם אתם סבורים שהדבר עלול לפגוע ביוקרת בית-המשפט, אנחנו נשקול את זה מחדש.

אם בשום חוק מחוקי המדינה לא מופיע דבר כזה, אציע לוועדה אישית לא לעמוד על כך. אבל הייתי מבקש לבדוק זאת לפני כן.

ר. סטנר: נבדוק את זה.

סעיף 21ח' נתקבל.

סעיף 21ט'

היו"ר א. רימלט: מה נתחדש בסעיף זה לעומת מה שהיה כתוב בהצעת החוק, פרט לשינויי נוסח? אני רואה שכל הכינויים שהופיעו בהצעת החוק, ישנם גם כאן.

ש. בן-דור:

הנוסח הזה עונה למעשה רק על הצעתה של חברת הכנסת רזיאל-נאור, שלשון החוק תהיה יותר מובנת. מצאתי שיש הצדקה להערכתה, וכך ניסו לנסח את הסעיף, כדי שיהיה יותר ברור מבחינה לשונית.

ביררנו מחדש עם השר את כל ענין הכינויים. הוא ביקש ממני למסור בשמו שהוא מבקש את חברי הוועדה לבדוק מחדש את הסתייגויותיהם לכמה מהכינויים האלה.

הכינויים האלה כלולים בהצעת המשרד לא במקרה. הם תוצאה של פניות שהמשרד מקבל מאנשים שונים בציבור במשך כל השנים על מוסדות הקוראים לעצמם בכינויים אלה, ושהציבור, תלמידים וסטודנטים, אינם יודעים במה מדובר. במבט ראשון נראה שמוסד הקורא לעצמו בית-ספר גבוה או מוסד לחינוך גבוה, נראה בעיני הציבור כמוסד להשכלה גבוהה, ואחר כך מתברר שאין זה כך.

לגבי מספר מונחים דומני שלא צריכים להיות חילוקי דעות: אוניברסיטה, טכניון, מכון טכנולוגי (מטעמים היסטוריים הקשורים בטכניון), אקדמיה, מכללה.

לגבי פקולטה, שחברת הכנסת הרמן ערערה על כך - יש בתל-אביב מוסד שאינו מוסד להשכלה גבוהה, והוא קורא למתלקותיו פקולטות. מלמדים שם כלכלה, משפט, מקצועות הנלמדים במוסדות להשכלה גבוהה. המוסד נקרא "האוניברסיטה לכלכלה ולמדעי החברה". זו אינה אוניברסיטה מוכרת, היא לא ביקשה הכרה.

הטענה של חברת הכנסת הרמן היא נכונה. המלה "פקולטה" אומרת שמדובר באוניברסיטה. ואם מוסד שאינו אוניברסיטה משתמש במונח פקולטה, זה עלול להטעות את הציבור.

אשר ל"השכלה גבוהה" - נראה לי שצריך להגן על כינוי זה. החוק נקרא חוק המועצה להשכלה גבוהה, זאת אומרת שמדובר על מוסדות אוניברסיטאים. אם מוסד יקרא לעצמו מוסד להשכלה גבוהה, זה ייראה בעיני הציבור כאילו מדובר על אוניברסיטה.

הוא הדין לגבי "חינוך גבוה". שני הכינויים האלה משמשים בערבוביה.

לגבי "מכללה" - בהצעה שלפניכם יש הגדרה של מכללה. אולי החידוש החשוב ביותר בתיקון החוק הוא הכנסת המושג של "מכללה", שהיא מוסד על-תיכוני שיוכל להביא את התלמיד עד תואר ראשון, או לנקודות זכות שיוכל להשתמש בהן על-מנת לעבור אחר כך לאוניברסיטה ששם יש תארים עליונים או גם תואר ראשון. נניח שיש מוסדות שלא לומדים בהם שלוש שנים שאחריהן מקבלים תואר אקדמי, אלא לומדים בהם שתי שנות לימוד אקדמיות, והתלמיד יכול לצבור נקודות זכות שיאפשרו לו להמשיך את לימודיו באוניברסיטה או במוסד שיש בו שלוש שנות לימוד ומעלה, בלי שאיבד את שתי השנים שלמד במוסד הנקרא מכללה. לכן השם הזה צריך להיות מוגן, כמוסד על-תיכוני אקדמי המוביל או לתואר אקדמי ראשון, בוגר, או לנקודות זכות שיאפשרו לתלמידים להמשיך אחר כך במוסד להשכלה גבוהה.

זהו חידוש חשוב. הוא למעשה פותח פתחים להשכלה גבוהה, שלא היו קיימים עד עכשיו. אני יכול לתאר לעצמי שיהיו עשרים או יותר מכללות במדינה. אבל אין להניח שתוך העשור הבא נגיע לעשרים אוניברסיטאות מלאות, עם מחקר וכו'.

לגבי "בית-ספר גבוה" - נראה לי שגם זה

מטעה.

על כן אנחנו מבקשים מהועדה לבדוק מחדש את יחסה לכל הכינויים שברשימה.

ש. לוי:

גם לאחר דברי ההסבר ששמעתי לא שוכנעתי שיש הצדקה לרשימה הארוכה הזאת. בכלל כל הסעיף הזה מוזר בעיני. אינני חושב שהחוק חייב לתת כל מיני בסחונות שמא יקום מישהו וימציא למוסד להשכלה שם שאפשר יהיה לומר עליו שהוא נגזר או קרוב לכינוי שיוחד למוסד אוניברסיטאי. ואם זה יקרה - מה האסו? כל הענין זר לי.

אני חוזר במיוחד לכינויים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה". אם כבר החוק בא להגן על כינויים, לדעתי צריכה להיות רציונליות ציפה לשימוש בכינויים. פירוש הדבר סיגול המשמעות המקובלת במדינת ישראל למשמעות המקובלות בארצות התרבות בעולם. למשל לגבי המונח "מכללה", אינני חושב שיש צורך שמדינת ישראל תיחס למושג "מכללה" משמעות מוגנת בחוק, בשעה שלפי מיטב ידיעתי זה אינו מקובל בשום מקום בעולם ששם קיים המושג הזה. בארצות-הברית זה לא מוגן בחוק.

היו"ר א. רימלש:

שם גם אוניברסיטה אינה מוגנת. המצב שם שונה לגמרי, יוזמה פרטית בלתי מוגבלת.

ש. לוי:

ולגבי "בית-ספר גבוה" - מה הרע אם יהיה בית-ספר שייקרא בשם "בית-ספר גבוה", ולא במובן של השכלה פורמלית? מדוע זו ותפקידו יהיה בעיקר חינוכי? צריכה להיות עבירה על החוק?

בסעיף קטן (2) מדובר על "כינויים הנגזרים מהם". מה זה "נגזרים"? אין גבול לאפשרויות של יצירת מילים, וטוב שהשפה העברית היא שפה חיה. אינני מבין מה זה "כינוי נגזר". אינני חושב שצריך להגיד "הכינויים הנגזרים", כלומר לכלול בזה כל שם שאפשר למצוא בו דמיון לשם שיוחד למוסד אקדמי. זה לא דרוש. אם כבר, אני מציע למחוק את ה' הידיעה, ולומר "כינויים נגזרים".

אני מציע שנגן בחוק על הכינויים אוניברסיטה, טכניון, מכון טכנולוגי, אקדמיה, ופקולטה (מטעמים ישראליים מובהקים). אני מבקש להוציא מהכלל הזה את הכינויים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה".

ז. הרמן:

מצד איך שום התנגדות לזה שישאירו את הכינויים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה". אני רוצה להגן על המלה "מכללה". בשטח החינוך איננו צריכים להשוות את מצבו לזה שבארצות-הברית או באנגליה. האוניברסיטאות יכולות להגן על רמת הלימודים בהן, ויעשו זאת. אנחנו עומדים כעת במצב מיוחד בשטח החינוך. כולם מדברים על הצורך לעודד אנשים שלא היתה להם בעבר הזדמנות להתקדם ולהגיע לרמה ולהתקבל לאוניברסיטה. לכן הוחלט לתת דחיפה ולעזור בהקמת מכללות. ואם הכינוי "מכללה" מופיע כאן, ברור שגם הרבה יותר קל לגייס מורים ולהבטיח את תכנית הלימודים המכוונת לרמה של האוניברסיטה.

יש עוד דבר: בדרך כלל רוב התלמידים במכללות הם גם עובדים. מענין לציין שמשום שהמכללות אינן מוכרות כמוסד להשכלה גבוהה, גם הסטודנטים הלומדים בהן אינם מקבלים את ההטבות שמקבלים סטודנטים באוניברסיטה. סטודנט באוניברסיטה פטור ממס הכנסה; לעומת זאת סטודנט במכללה צריך לשלם מס הכנסה. הוא אינו מקבל שום הנחות בנטיעות וכו'. אני חושבת שהדברים האלה חשובים מאוד לאלה שיש להם רצון להתקדם, ולא היתה להם הזדמנות לכך בעבר. אני מבקשת מאוד לכלול את הכינוי "מכללה" בחוק.

ג. אלעד:

אני רוצה לשאול האם האחראים על החינוך במדינת ישראל לוקחים בחשבון שיש שכבות שאינן יכולות להתעלות לאותה רמה אקדמית שחברת הכנסת הרמן כל כך רוצה בה, ואני תומך בה. יש שכבות שאינן ביכולתן להגיע לרמה הגבוהה הזאת. הן אינן צריכות להיות מקופחות. לכן יש לאפשר להן, אם לא להגיע לאותה רמה גבוהה, להגיע לפחות לרמה קצת יותר נמוכה.

במוסדות כאלה התלמידים יוכלו לקבל חינוך והשכלה, כמו שעושה היום אוניברסיטת ערב בתל-אביב למשל. היא מכשירה את התלמידים, זה עוזר להם להתקדם במקומות עבודתם, זה נותן להם תנופה להתכונן אחר כך לתארים יותר גבוהים, במשך זמן יותר ארוך. יש מציאות כזאת שאנשים רוצים בזה. האם הדבר הזה אינו חשוב בעיני משרד החינוך? צודקת חברת הכנסת הרמן: יש סטודנטים שעובדים קשה כל היום ולומדים בערב. מדוע לא לתת גם להם אותן הקלות כמו לסטודנטים אחרים?

יש שאלה אחרת, יותר קונקרטית. אינני מתאר לי שמשרד החינוך מתעלם מכך שיכולים להיות או ישנם בתי-ספר להשכלה גבוהה, שאינם מכינים לקראת תואר אקדמי או נקודות זכות, אלא לומדים בהם לימוד לשמו. באיזה שם הם ייקראו? לאן אנחנו דוחפים אותם? באיזה שם הם ייקראו כדי שבכל זאת יתאים למטרה שלשמה הם קיימים?

אני תומך בהצעת חבר הכנסת לויין להוציא מרשימת הכינויים המוגנים את הכינויים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה". אני מציע להוציא מהרשימה גם את הכינוי "מכללה". אינני רוצה שהמכללות יהיו סגורות. אני רוצה שהן תפתחנה ותאפשרנה למספר מכסימלי של תלמידים ללמוד בהן. אני רוצה להרחיב את שטח הפעילות שלהן.

אני מציע להסתפק בכינויים אוניברסיטה, טכניון, אקדמיה, פקולטה. הייתי מציע למחוק גם את הכינוי "מכון טכנולוגי", יש במדינה הרבה מכונים טכנולוגיים שאינם הטכניון, אבל אם יעמדו על זה מבחינת היוקרה, אהיה מוכן לוותר. לגבי כל יתר הכינויים אני מאד מבקש: תנו מרחב מתיה גם להתפתחות העצמאית של ההשכלה והחינוך במדינת ישראל.

א. רוזיאל-נאור:
שינוי הסגנון לא היתה משאלתי היחידה. אני בהחלט מתנגדת שהמושגים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה" זקוקים להגנה כלשהי. אינני חושבת שההגנה הניתנת באמצעות החוק או מטעם החוק היא הגנה טובה. להיפך, אני חושבת שהיא רק פוגעת בהם. בשום אופן אינני סבורה שצריך לעשות את שני המושגים האלה מנופול אך ורק למי שהחוק הזה חל עליו. אפשר ללמוד כל מיני דברים בבית-ספר להשכלה גבוהה, לחינוך גבוה.

לגבי מכללה - אני מתנגדת בהחלט שהמלה "מכללה" תישאר בגדר הלאומיים. מאותם טעמים שהדגישה חברת הכנסת הרמן - צריך לשחרר את הכינוי "מכללה". משום שיש אנשים שאין ולא היה ביכולתם עד כה להגיע עד סף האוניברסיטה, צריך שיהיו מוסדות שהם ילמדו בהם לפי יכולתם. אם הם עובדים במשך היום, צריך שיוכלו ללמוד במכללה כזאת בערב, או בחודשי הקיץ. זה צריך להיות מושג יותר גמיש. לדעתי אסור לתחום לו תחומים וגבולות כאלה.

אני בעד עידוד מטעם משרד החינוך למוסדות רבים ככל האפשר. אם משרד החינוך רוצה להקים מכללות של משלד החינוך - בבקשה. אבל מדוע צריך למנוע גם מאנשים פרטיים להקים מכללה?

הינו"ר א. רימלט: לא מונעים, אלא יש צורך בהיתר.

א. רוזיאל-נאור:
מדוע אסור למוסד שמלמדים בו משהו לקראת קידומו של הלומד, להיקרא בשם "מכללה"? האם משום שמשרד החינוך והתרבות רוצה לאמץ לעצמו סוג זה של מוסדות? זו אינה סיבה מספקת. אם חוג של בני אדם או איש פרטי ירצה לפתוח מוסד ולקרוא לו מכללה, אינני רואה מדוע אסור לו לעשות כן.

אני סבורה שצריך לשחרר את החינוך הגבוה, את בית-הספר הגבוה ואת המושג מכללה מהתלות בחוק הזה.

א. כץ:
אני רוצה להתייחס תחילה לסעיף 21ט(ב) שבהצעת החוק. נאמר בו: "על פי המלצת שר החינוך והתרבות, לאחר התייעצות במועצה, רשאית הממשלה להחיל את האיסור לפי סעיף קטן (א) גם על כינויים נוספים". כלומר שועדת החינוך תהיה מחוץ לתמונה בנושא זה. אם כך, למה לנו היום להקדיש זמן לסעיף 21ט(א), כאשר מחר אפשר יהיה להוסיף כינויים בלי לשאול אותנו כלל? אם נציגי הממשלה יהיו מוכנים לומר בסעיף 21ט(ב) "באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת", יש טעם שנדון בסעיף קטן (א). אם לאו - אני מציע לא לדון

כלל בסעיף קטן (א), למחוק איתו. אם סעיף 21ט(ב) יאושר, אין טעם להקדיש זמן לדיון בסעיף קטן (א). לקראת ההצבעה אבקש את היושב-ראש להעמיד זו מול זו את הצעת המינימליסטים והמכסימליסטים. אני מינימליסט. אבל אם הצעה זו תיפול, אצביע בעד ההצעה המכסימליסטית.

לענין המכללה - אני רוצה לשכנע את מי שחושב שצריך להכליל את המכללה. המגמה להרחיב את האפשרויות הפורמליות למתן חינוך גבוה על-ידי אש"א או בכל צורה אחרת היא חיובית. אינני מאמין שבנותנים הנוכחיים בישראל של היום, בעולם ההשכלה הגבוהה בישראל, זה בר-ביצוע. אם אוניברסיטה רוצה ויכולה, והדגש על יכולה, להעניק מהאפשרויות הסמוכות בה, לתת חסות, כוח הוראה למוסדות אחרים - ייקרא המוסד הזה תחת שם אותה אוניברסיטה בצורה מפורשת ומחייבת. זה יחייב גם את האוניברסיטה. אם תקום מחר כחדרה שלוחה של אוניברסיטת תל-אביב, אז שהיא תיקרא שלוחה של אוניברסיטת תל-אביב, על כל המשמעויות המחייבות את אוניברסיטת תל-אביב. אם זה ייקרא קולג' השרון הצפוני, למשל - אז האוניברסיטה פורמלית תתן משהו, אחרי שנתיים היא תיסוג, וזאת לא תהיה רמה של קולג'.

אני בהחלט בעד מתן חסות לכינוי אוניברסיטה או שלוחה אוניברסיטאית. נשאיר את הכינוי מכללה לאלה שרוצים לתת חינוך גבוה לא פורמלי, שאינו מעניק תארים. אם אנחנו רוצים לווסת אותו למסלול פורמלי, נצמיד לו שם מחייב יותר, מתוך אותם שמות שהכל מסכימים שיש להגן עליהם.

מנימוק זה אני מצטרף לכל קודמי ששללו את הכללת המושג "מכללה" בין הכינויים המוגנים.

מה דין אותם מוסדות שכבר שנים רבות נקראים אקדמיה, עוד מלפני קום המדינה? יש האקדמיה למוסיקה בירושלים. היא אמנם ביקשה הכרה, אבל זה מוסד שהוא שם דבר בענין זה. אותו דבר בתל-אביב. מה דינם בהקשר לנושא זה? מה דינו של בית-ספר שדה גבוה בהר מירון?

מ.צ. ברניה:
כשאנחנו דנים על הסעיפים הללו של החוק, עלינו לברר לעצמנו מהו הקו המנחה אותנו. מצד אחד ראינו שהיוזמה החופשית הוכיחה את עצמה, כמו אוניברסיטת תל-אביב ואוניברסיטת בר-אילן. מצד שני אנחנו גם שואפים לעידוד המונים ללימוד גבוה יותר, במוסדות שאינם דוקא אוניברסיטה.

מאיך גיסא מדריכות אותנו שתי נקודות שצריכות לרסן את הענין: א) מניעת הונאת הציבור; ב) הענין התקציבי, כלומר שמוסד לא יבוא אחרי שנתיים-שלוש לקיומו לעיריה או לממשלה בבקשה לכסות את גרענותיו.

אם המלים "חינוך גבוה" ובית-ספר גבוה, ועכשיו התפתח ויכוח גם על "מכללה", אין בהם משום הונאת הציבור, ואין סכנה שאחר כך יטילו את עצמם על אחרים - אז פועלות כאן שתי ההנמקות המקבילות. שצריך להשאיר פתח רחב ליוזמה החופשית ופתח רחב לעידוד המונים ללימודים. והרי עובדה היא שיש תופעה כזאת: הגנה הולכת וקמה אוניברסיטה חופשית, וכך היא מחפשת לעצמה דרך להגיע להמונים ולהעניק להם הרגשה שהם מקבלים חינוך גבוה. מחר יכולה לבוא הצעה להקים טכניון חופשי ומכון טכנולוגי חופשי. ובכן אנחנו הולכים פה בין שני קוים שונים, ואנחנו צריכים להתחשב בשניהם.

על כן מותר להשאיר אפשרויות פתוחות ליוזמה ולעידוד המונים ללימודים, ומצד שני למנוע הונאת הציבור והטלת חובות על אחרים. לפי זה נדון אם יש צורך לצמצם את הדברים ולהגביל את האפשרויות, או לא לחשוש מהיוזמה החופשית.

ב. שחר:
מכיון שאין התנגדות להסמת מוסדות על-תיכוניים, צריכים למעט ככל האפשר במלים שמכבידות. אין צורך להוסיף עליהן. יש הסכמה לכך שיש מקום ליוזמה נקשר לבתי-ספר על-תיכוניים. ולכן אתם צריכים למעט במלים האלה, ולא להרבות בהן, כפי שעשיתם למעשה.

ח. גרוסמן:

יש לי רושם שבדיון זה חברי הועדה יצאו מנקודת המוצא שצריך להרחיב במתן אפשרויות לימוד, והגיעו למסקנות סותרות. בחור עובד, לומד בערב, משקיע מאמצים כדי להגיע למשהו. אם המוסד שבו הוא לומד אינו סוגן בחוק - הוא לא יגיע לתואר.

אני שוקלת מה יותר טוב. חבר הכנסת לויין חושב שאם לא יכללו את המכללה, זה יתן יותר אפשרויות לינוזמה, ללימוד, להקמת מוסדות ללימוד, כי לא יהיה קיים המבנה הזה של הצורך בהיתר. זה יכול להיות נכון. אבל יש חכן שיהיה דוקא סקרה הפוך: ככל שיהיו כלולים בחוק זה יותר כינויים, זה יאלץ את המועצה להשכלה גבוהה להחיר יותר. אני יודעת כמה קשה לקבל את ההיתר הזה. אני יודעת כמה יסורים התסיסרו מוסדות לפרטים של התנועה הקיבוצית, שלא יכלו לקבל את ההסמכה ואת המעמד של תורה פוסט. וזה קם וצמח. עברו עשרות שנים עד שהתחילו להתדיין על כך שאוניברסיטת חיפה תאמץ את סטיבר אורניס, ובעקיפין אולי יגיעו לזה שיהיה היתר ותהיה הסמכה.

אני רוצה שמשרד החינוך יסביר לנו את המדיניות שלו, לפה הוא מתכוון בחוק הזה. אשר לכרוזת שלו, פה כולנו מאוחדים: אנחנו רוצים להרחיב השכלה.

בכל זאת נראה לי שכללה זה פושג די נרחב, לא כל כך מחייב, ואני מפקפקת אם זה צריך להיות פה, גם אחרי שתוסבר לנו מדיניות המשרד.

דבר נוסף: המלים "הכינויים הנגזרים"

הוא דבר שאין הדעת טובלתו.

הי"ר א. דימל:

אפשר לחייב את משרד החינוך או לשלול אותה. החוק מטיל על הממשלה אחריות לחינוך הגבוה, שעד כה לא הייתה. הממשלה חייבת להיכנס לענייני החינוך הגבוה מכמה סיבות: (א) על-מנת שמוסדות לחינוך גבוה יתאימו לתפקידם; (ב) שיהיה בכוחה של המדינה לסייע אותם. כי כל מוסד שנפתח בינוזמה פרטית, והיא מבורכת, בעבור זמן זה בא לממשלה, בפני שהיא עם אוניברסיטת בר-אילן. זהו אחד המוסדות שאפשר להתמודד בהם. אבל כזכור הטיעון בועדה החינוך היה בהתחלה: איננו רוצים כלל החייבה שהממשלה, יש לנו יהודים בארצות-הברית שידאגו לנו. לא עברו שנהיים, האוניברסיטה התפתחה, והיא באה לממשלה בטענה שהיא מקופחת. טענה צודקת.

יש עוד נקודה: בכל הארצות הנאורות דורשים שהממשלה תיכנס לאחריות לחינוך גבוה, כי מתרבים התלמידים, וצריך לדאוג להם שיוכלו להיכנס למוסדות להשכלה גבוהה, ויש פלחמה על שכר לימוד וכו'.

נימוק נוסף לצורך באחריות הממשלה: מניעת הונאה. נפתחים מוסדות שאינם עומדים על רמה, הם מתחזים כמוסדות אקדמיים, אין להם זכות קיום, משתייכים שנתיים פחיי אדם צעיר לאחר שירות צבאי, ואחר כך הוא בא לממשלה ושואל מה לעשות. ויש מוסדות כאלה.

אם כופרים בזה שהממשלה צריכה להיות אחראית לחינוך הגבוה, אז הממשלה צריכה להגיד: אם כך, לא אתן 80% של תקציב החינוך הגבוה. שום אוניברסיטה לא תוכל להתקיים בלי תמיכה מאסיבית גדולה והולכת של הממשלה. הרשות בידי הממשלה להגיד: אם עלי להיות אחראית מבחינה תקציבית ומבחינת אחזקה, לא אוכל להרשות לעצמי לשלם לעשרה מוסדות, שאולי לדעת מומחים אין צורך בהם.

אנחנו איננו דנים על בעיה חשובה מאד, השכלה להמוני העם. חוק זה אינו דן על מוסדות להשכלה כללית. מה זו השכלה גבוהה? אם השכלה גבוהה זו השכלה אקדמית, שנותנת תואר, של מהנדס, רופא או מורה - אז יש סטנדרטים שאסור לחברה לוותר עליהם, בין אם האיש בא מבית עשיר או עני. אם מדברים על סטנדרטים של חינוך גבוה פורמלי, שצריך להסתיים בתואר ולתת סמכות לאדם לעשות מעשה מתוך אחריות, לבנות בית, לרפא חולים, להורות בבית-ספר - אז אסור לוותר על סטנדרטים אלה. אנחנו יודעים על בעיות עם רופאים עולים מארץ מסוימת, שהשכלתם הרפואית לא הייתה מושלמת, והם נכנסים לבתי-חולים. יש אתם בעיות רציניות מאד.

כך המדינה אחראית לחינוך הגבוה, היא אחראית לרמות. מוסדות להשכלה וזה כללית זו פרשה אחרת, שאנחנו יכולים לדון בה לא במסגרת חוק ועצה להשכלה גבוהה.

אנחנו דנים על כך שכל מוסד שרוצה להיות דמי, שרוצה להכין לצבירת נקודות או לקראת תואר במקצועות אקדמיים, יה עליו פיקוח של המועצה. ולמען יהיה עליו פיקוח, הוא צריך לבקש תר. והיום ההכרעה בענין ההיתר איננה בידי המנעצה. לכן אי אפשר גיד שרק מתוך צרות עינין לא ינתן היתר למוסד, שיש צורך אפילו חברתי, רק אקדמי, בפתיחתו. אומרים לנו: אם מוסד אוניברסיטאי יפתח ללא תר, לא יהיו שם מורים אקדמיים, הלימודים שם לא יהיו על רמה נאותה,נות הלימודים של הצעירים ילכו לאיבוד. לכן יש צורך בהיתר. זה ד לא הכרה.

באשר לכינויים - דוקא ביחס לפקולטה, אינני שב שאיזה מוסד יקרא לעצמו פקולטה.

אני מחייב הגנה על הכינוי "מכללה". לא ום שרק הממשלה תפתח מכללות. אם מכללה מוגדרת כמוסד אקדמי, לא מחקרי, כוללים להתקבל אליו בוגרי יב' כיתות ובעלי תעודות בגרות, או מכללות וראה למורים, לבוגרי סמינרים למורים, שבהן ילמדו שלוש שנים ברמה דמית ויקבלו תואר - הרי אם השם לא יהיה מוגן, ויתחילו בפתיחת מכללות, יה בעיה כמו עם בית-הספר להנדסאים בחולון. עיריה מסויימת תפתח ללה, ותתעוררנה בעיות. אני יודע עיריות שפתחו סמינרים למורים שנכשלו לנו תרונץ. היוזמה היתה מאולתרת, היו בעיות עם התלמידים. היו מקרים לה. אם מכללה זה מוסד שמאפשר היקף הרבה יותר רחב של לומדים, ואם משלה רוצה בזה, באה לוועדה ומבקשת קרדיט מהכנסת לפתוח מכללות ברמה דמית - מדוע לא נגן על זה?

לא כן הדבר לפי דעתי בענינים של השכלה וזה, חינוך גבוה, בית-ספר גבוה. אני מוכן להרחיק לכת, לא להגיד חוק סתם, אלא להגיד שהחוק חל על מוסדות המשתמשים בכינויים אלה אם מתחזים כמעניקים לימודים אקדמיים בהתאם לסעיף 21א, כלומר לקראת אר אקדמי וכו'. אם מוסד מתחזה כמעניק תארים אקדמיים, הוא צריך תר. אם יש בית-ספר גבוה ללימודי הקבלה, הוא אינו זקוק להיתר, כי א אינו מתיימר להעניק תואר אקדמי. או בית-ספר גבוה להשכלה כללית. א נקרא בית-ספר גבוה, כי הוא ודאי יזמין פרופסורים שירצו שם על שאים של השכלה כללית. וילכו לשם אנשים שאינם מעונינים דוקא בתואר דמי.

הרמן: אני רוצה להדגיש דבר אחד: מכללה אינה אוניברסיטה, אינה שלוחה של אוניברסיטה. מוסד עצמאי. יש הגדרה מה זה. נניח שמתוך אלף תלמידים במכללה, תלמידים או יותר רוצים להמשיך בלימודיהם באוניברסיטה. אם אין קוח על המכללה, אם אין בה הכרה מסעם המועצה להשכלה גבוהה, הרי תלמידים בזבזו בה שלוש או ארבע שנות לימוד. אם יש הכרה, התלמיד וצה בכך יכול להמשיך בלימודיו באוניברסיטה.

שוכנעתי על-ידי היושב-ראש ביחס להשכלה וזה ובית-ספר גבוה. לגבי פקולטה - אני מתנגדת בהחלט שזה יהיה כלול.

קורן: הצעה לסדר. בסיומו של הדיון הקודם התרשמתי שמיצינו את הנושא, ושבראשית שיבה של היום ניגש להצבעה. היום בכל זאת קיימנו דיון נוסף, וחזרנו הדברים. אינני רואה טעם בהמשך הויכוח. אני מציע לגשת להצבעה. ני מבקש את היושב-ראש להעמיד את הצעתי להצבעה.

ו"ר א. רימלס: פתחנו בוויכוח מחודש משתי סיבות: האחת - לחברי הוועדה היה רושם שמשרד החינוך או ועצה יבואו בהצעה חדשה. שנית - מר בן-דור מטר קריאה בשם שר החינוך תרבות לחברי הוועדה לשקול את הדברים.

יכול להיות ששר החינוך והתרבות רוצה טות לשכנע אותנו לפני ההצבעה. לפיכך אני רוצה לשאול את מר בן-דור הם הדברים שלפי דעתו אפשר לוותר עליהם מבלי להסריח לכאן את השר.

ש. בן-דור:
אולי אפשר לוותר על שני הכינויים "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה". הייתי מאד בעד על הכינויים "אוניברסיטה", "טכניון", "מכון טכנולוגי", "אקדמיה", "השכלה גבוהה" - חייבים לעמוד יותר מכל - על "מכללה".

היו"ר א. רימלט:
אני מוכן לערוך הצבעה נסיונית בוועדה, לאשר את כל הכינויים שברשימה, למעט "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה".

ברוב קולות נתקבלה בהצבעה נסיונית ההצעה לאשר את הכינויים שבסעיף 21ט(א)(1), למעט "חינוך גבוה" ו"בית-ספר גבוה".

היו"ר א. רימלט:
אעמיד להצבעה נסיונית את ההצעה למחוק את הכינוי "פקולטה", ואחר כך את ההצעה למחוק את הכינוי "מכללה".

ברוב קולות נתקבלה בהצבעה נסיונית ההצעה למחוק את הכינויים "פקולטה" ו"מכללה".

היו"ר א. רימלט:
בקשר למכללה - אם השר רוצה להופיע ולהגן על זה, אנו חייבים לאפשר לו זאת. השר עומד על כך שהכינוי "מכללה" יהיה מוגן. ההצבעה הסופית תיערך בישיבה הבאה, לאחר שנשמע את דברי השר.

נעבור לסעיף 21ט(ב) בהצעת החוק.

א. כץ:
אני מציע להוסיף בסעיף זה, אחרי המלים "לאחר התייעצות במועצה" את המלים "באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת".

א. רוזיאל-נאור:
אני מציעה למחוק את הסעיף הזה.

היו"ר א. רימלט:
הסעיף הזה הוא חמור מדי. לאחר כל הפירוט שבסעיף קטן (א), הסעיף הזה הוא יותר מדי לנרחפות אדמיניסטרטיבית של הממשל. אם מתוך הנסיון יתברר שיש צורך להחיל את האישור גם על כינויים נוספים, תציע הממשלה תיקון להוק, הכנסת תוכל לדון בזה, חברים יביעו דעה וזה יבוא לוועדה. אני מאד מבקש מהממשלה לוותר על סעיף קטן (ב).

נ. אליעד:
אני מוכן לשקול את הצעת חבר הכנסת כץ, להוסיף את המלים "באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת", אם הממשלה תסכים לוותר לגמרי על סעיף קטן (2) של סעיף 21ט(א), בו מדובר על כינויים נגזרים וכו'. אם משרד החינוך יראה ששם מסויים נגזר מאותם כינויים שהם אסורים, יבוא לוועדה ויציע להגן על השם הנגזר. הוועדה תדון בזה, ותאשר או לא תאשר זאת. אני מציע שבסעיף 21ט(א)(2) ייאמר רק: "בפתיחתו או בניהולו של מוסד לא ישתמש אדם בכינויים הנ"ל".

אני מסכים שהחוק הזה אינו דן בעניינים של השכלה לא גבוהה, השכלה עממית. אני חושש - ועל כך אני מצטט להיאבק - שמא החוק הזה פולש לאותו שטח ומגביל אותו, מתוך כך שהוא רוצה להגן על ההשכלה הגבוהה.

היו"ר א. רימלט:
אני מבין שאתה מתנגד גם למלים "כינויים נגזרים". נביח שעיריה פותחת מכון אוניברסיטאי ללימודי רפואה. לפי החוק מכון אינו כינוי מוגן. אז אותה עיריה מוסיפה את התואר "אוניברסיטאי". אם מוחקים את ה' הידיעה מהמלה "הנגזרים", זה עונה לענין. אם מוחקים את שתי המלים, "כינויים נגזרים" - כי אז אפשר לפתוח מכון אוניברסיטאי.

נ. אליעד:
לדעתי אם אומרים שאסור להשתמש בכינוי "אוניברסיטה", זה כולל גם מכון אוניברסיטאי. בתי-המשפט בישראל אולי לא יסכימו לדעתי.

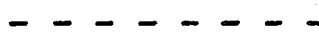
טשנר:

חבר הכנסת אליעד, עורך-דין שרצה להגן על מכון אוניברסיטאי ללימודי רפואה, למשל, אם צמחק את המלים "כינויים הנגזרים", ישתדל להביא לפני בית-המשפט את פרוטוקול הדיונים בכנסת, או את הצעת החוק ואת ההצעה הזאת שלפנינו, יגיד לבית-המשפט: קודם היתה כוונה לכלול את הנגזרים, ועכשיו היא איננו. השיעון המשפטי שלו יהיה שזוהי ראייה חותכת שלא יהיה בסמכות בית-המשפט לאסור על המכון האוניברסיטאי ללימודי רפואה.

י"ו"ר א. רימלט:

אני מבין שעל שתי ההצעות, גם על ההצעה להוסיף את המלים "באיסור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת", וגם על ההצעה למחוק את הסעיף - אנשי משרד החינוך המועצה להשכלה גבוהה רוצים להתייעץ.

אני רוצה להגיד מדוע הצעתי לוותר על ועיף קטן (ב). יש כאן קשת רחבה של כינויים, ואני חושב שהיא מיצתה את הכל. לכן אם ירצו להרחיב אותה, זו כבר הרחבה מהותית ומשמעותית. ובל נשמע על כך בישיבה הבאה.

זאילתות ותשובות

י"ו"ר א. רימלט:

חברות הועדה רזיאל-נאור וגרוסמן ביקשו לשאול זאילתות. בקשר לזה הזמנתי את זמנה הכללי של משרד החינוך.

1. רזיאל-נאור:

קראנו בעתונים על השבתה צפויה - ייתכן שהיא כבר מבוצעת - של הלימודים בבית-ספר 'התקוה' בשכונת התקוה. אין צורך להרחיב את הדיבור עד כמה רע הדבר שיש השבתת לימודים, ועד כמה לא טוב הדבר במיוחד במקומות כאלה, כשכונת תקוה, עם כל שלל הבעיות שלה, שילדי כיתה שלמה יסתובבו ברחובות, ומי יודע אם זו רק כיתה אחת.

מה קרה שם? לפי מה שפורסם ולפי מה שנאמר לי, נערך ניסוי פדגוגי עם ילדים שעכשיו הם בכיתה ב'. הניסוי נערך בהיות התלמידים בכיתה א', ועוד לפני כן בהיותם בגן הילדים, כלומר מגיל 5 עד 7. ההורים מציינים שהיתה התקדמות רבה מאד, אפילו מפתיעה ללימודיהם, בהתנהגותם ובהתפתחותם של הילדים, והם היו מאושרים מאד. והורים באמת ערים לאותן בעיות שלשמן נעשית הרפורמה, שבשמן מדברים על זאינטיגרציה, שבשמן אנחנו עושים את כל מלאכת החינוך.

כשיש ניסוי כזה, והוא מתחיל להניב פירות, לפתע פתאום מפסיקים אותו. וכל מבנה הלימוד והחינוך שניתן בכיתה - סוג אחרנית. ההורים קיבלו את זה בזעזוע. והראיה שהם אינם נרתעים זלאחוז אפילו בנשק האחרון של השבתת תלמידים. לפי דבריהם הם פנו למפקח המחוזי, לעירייה, ולטענתם הכל נשאר ללא מענה. הבטיחו ולא קיימו, לכן הגיעו עד סף השבתה.

אנחנו צריכים לשמוע על כך ולנסות בכל זמננו למנוע השבתת הלימודים ולתקן את המעוות שנעשה.

2. גרוסמן:

לפי ידיעה שקיבלתי תוך כדי הישיבה הזאת, הילדים לומדים בבית-פרסי. זאת אומרת זכיתה בבית-הספר מושבתת.

י"ו"ר א. רימלט:

מי מלמד אותם?

3. גרוסמן:

לא יודעים בדיוק, איזה מורים.

הטענה גם של מחנכים - וקשורים בזה גם מחנכים מאוניברסיטת תל-אביב, - וגם של ההורים, היא שההישגים היו כל כך מופלאים, שצריך להסיק מזה מסקנות ביחס לשיטות ההוראה בכיתות יסוד כלל. משרד החינוך או המפקח המחוזי אינם רוצים לקחת את זה בחשבון, ירוצים להחזיר את הגלגל אחורנית, כלומר לחזור לשיטה הישנה.

הפניות באו מחוגים שונים, ונראה שיש זרדה בכל שכונת התקוה שפה תהיינה תגובות שרשרת, ושתהיינה גם תגובות

שלא לעניין, של הורים בכלל. אנחנו יודעים איך דברים מתגלגלים בשכונה כזאת. הם טוענים שיש פה גם התעקשות של פקידות מסויימת במשרד החינוך, לא רק בלשכה המחוזית או במשרד המחוזי. הטענה עדיין לא מופנית למנהל הכללי.

אני מאד מבקשת שינתנו לנו הסברים על העניין הזה; שנית - מה אפשר לעשות כדי למנוע בשלב זה את ההשבתה, עד שהעניין יתברר באופן סופי.

מ. ידיד:

היות ואנחנו דנים על בית-ספר אחד בשכונת התקווה, אני רוצה לשאול את מנכ"ל משרד החינוך האם הוא יכול למסור לנו פרטים בקשר ליום לימודים ארוך שמתקיים היום בשכונת התקווה. אני יודע שלפני שנה היו בסך הכל שני בתי-ספר שבהם למדו יום לימודים ארוך; השנה הוסיפו עוד כמה בתי-ספר, אינני יודע בדיוק כמה. אני שואל: במקומות שבהם לא הוסיפו - מדוע לא הוסיפו? מה עושה משרד החינוך בכיוון של הרמת הרמה בבתי-הספר שם?

א. פלד:

אני שמח שניתנת לי הזדמנות לענות על השאלתה הזאת. הבעיה היא בעיה. אני רוצה למסור קודם כמה עובדות, אחר כך לבסות להעריך מה קורה.

חברת הכנסת רזיאל-נאור אמרה שלפנינו מקרה שבו ההורים נאלצים לאחוז בנשק האחרון, הוא נשק השביתה. אני מרשה לעצמי לקבוע שזה איננו הנשק האחרון, אלא הראשון. אנחנו עדים היום לתופעה הולכת וגוברת, הולכת ומתפשטת, של איומים בשביתות. אני מקבל יום שנים-שלושה מברקים, בנוסח כזה, שאם לא נייענה - נכריז מחר שביתה. הסגנון הזה הולך ומשתלט על חיינו. נדמה לי שאנחנו חייבים לעצור אותו. איננו יכולים להרשות לעצמנו, לפחות לא במערכת החינוך, להתחיל להיכנע ולהיבהל מאיומי שביתה, כי לכל שביתה יש שביתה שכנגד.

אשר לעובדות - באזור תל-אביב, כמו במקומות אחרים, נערכים כל מיני נסיונות. יש לנו היום בכיתות גן וכיתות נמוכות של בית-הספר, כ-70-80 כיתות בכל הארץ שאנחנו עורכים בהן נסיונות כאלה או אחרים: כיתה פעלתנית, לימוד מוגבר, כל מיני שיטות. נסיונות אלה נערכים בדרך כלל או ישירות על-ידי המשרד, או על-ידי המשרד בשיתוף עם אחת האוניברסיטאות, בדרך כלל בתי-הספר לחינוך שלהן; או שהם נערכים בעיקרם על-ידי האוניברסיטאות, ונעזרים על-ידי המשרד. יש לנו דוגמאות. הדוגמה הקלאסית היא פרויקט הנחלאת בירושלים. באזור תל-אביב היה ניסוי בשכונת התקווה וביפו, חוץ מנסיונות אחרים, נסיונות האתגר שנערכים על-ידי בתי-הספר לחינוך של אוניברסיטאות ירושלים ותל-אביב.

נכון שהניסוי הזה הצליח. אבל זה היה ניסוי. כשמדברים על ניסוי, צריך לדעת שעושים אותו במסגרת מסויימת, אחר כך לומדים ממנו, אחר כך רוצים להפעיל אותו, אם אפשר. אני מניח שהיות ובאופן כללי תוצאות הניסוי שנערך היום באזור תל-אביב הן חיוביות, אנחנו נשתדל ליישם אותן ולהפעיל אותן.

בשכונת התקווה לימדה מורה במשך 17 שנה. במשך שבע או שמונה שנים היא ביקשה לעבור משכונת התקווה לבית-ספר קרוב לאזור מגוריה. בעניין זה יש סדר מסויים. יש זכויות, ותק, מצב משפחתי וכו'.

השנה, סמוך לתחילת הלימודים, התפנה מקום ליד מקום מגוריה. במקרה כזה קיימים הסדרים פרופסיונליים שהם בתיאום עם הסתדרות המורים (לגבי מורים בבתי-ספר יסודיים), או עם ארגון המורים (לגבי מורים בבתי-ספר על-יסודיים). ובכן קראו למורה ואמרנו לה שהתפנה מקום בבית-ספר זה וזה, והיא אמרה שהיא רוצה לעבור. זו המורה שלימדה בכיתה שבה נערך הניסוי.

מעבודת המורים שלחו מורה לאותה כיתה בבית-ספר התקווה. זו עולה חדשה מרומניה, עלתה לארץ לפני שנתיים, למדה באולפון, למדה שנה בסמינר המורים בבאר-שבע, כלומר עברה את תהליך ההסבה. לדעת המפקח היא מורה בינונית, לא מעולה ולא גרועה. היא יודעת עברית. בדיוק אני יכול לומר שאם היו שואלים אותי אם לשלוח את המורה הזאת לשם, אני לא הייתי שולח אותה. אבל שלחו אותה לשם.

בדקתי גם מה היה שיקול הדעת, התקשרתי עם המפקח. הוא אינו שואל אותי על שיבוץ של כל מורה. אמרתי לו שאם היה שואל אותי או מבקש לדעת מה דעתי, אינני בטוח שזה שיקול הדעת המעולה. הוא אמר לי שהמורה הזאת אינה שונה ממורות אחרות. אבל הוא אמר לי שהיות וידע שיש מקרה כזה, הוא לקח מנחה מן הטובות שיש לנו, והפקיד אותה על המורה הזאת. המנחה הזאת מלווה את המורה בעבודתה. אין לנו מנחות כאלה בכל כיתה.

הסיכום שלי עם המפקח היה שהניסוי או הפעילות הלא-קונבנציונלית תימשך בכיתה הזאת. הוא קיבל את ההוראה הזאת לפני כמה ימים.

יש גם צד שני של העובדות. לאחר שיושב-ראש הוועדה התקשר אתי פעמיים בענין זה והתעניינתי בנושא, קיבלתי בינתיים מברק מגב' שושני, שכנראה פועלת בועד שמרכז את הדבר, וביקשה להיפגש אתי בשם הועד. זה גם כן נוהג בארץ: כל האנשים רוצים להיפגש עם השר; כלית ברירה מוכנים להיפגש עם המנכ"ל, אך לא למטה מזה. איננו מסוגלים לעבוד בצורה כזאת, בעיקר שאנחנו הורסים כל אפשרות של הורדת סמכויות למטה. אנחנו רוצים לתת סמכויות למפקחי המחוזות, למנהלים. זו מגמה שאתם ברכתם עליה. הודעתי להם שסיכמתי את הדבר עם מפקח המחוז. הוא התקשר עם יושב-ראש הועד או אחד המרכזים של ועד ההורים המרכזי של תל-אביב שנבנס גם כן לענין. הם באו לשכונה, דיברו עם הועד, והודיעו שלאחר שבדקו את הענין - הסידור שאנחנו מציעים מתקבל על הדעת, אלא שיש שם קבוצה קטנה של הורים שאינם מוכנים לקבל את הסידור הזה.

כל מה שהצענו להם הוא שייפגשו עם מר פרישמן. בקבעה להם פגישה אתו למחר בבוקר. סיכמתי אתו את אותם דברים שאני אומר לכם כאן: שלמורה החדשה תינתן מנחה, ושתימשך הפעילות באותה רוח שהיתה קודם.

ח. גרוסמן: דוקא על מר פרישמן, המפקח המחוזי, הם מתאוננים.

א. פלד: ייתכן שאילו הובא אלי הדבר לפני שלושה חודשים, היו הדברים מתפתחים אחרת. היום יש מציאות בתונה. אולי גם לחבר הכנסת לוי יש מה לומר בענין זה. אני מציע שנשמע את הדברים גם מנקודת הראות של המורים. יש לנו מציאות מסוימת של מורים שאתם אנחנו עובדים, ועם מפקחים. אנחנו משתדלים כמיטב יכולתנו להתגבר על זה. אבל אני חושב שתסכימו אתי שאי אפשר בשום פנים ואופן להסכים לשיטה שלפיה אתה מקבל הודעה: אם לא נקבל את זה וזה - נכריז מחר שביתה. אני רוצה להוסיף שמ-1 בספטמבר לימדה שם המורה העולה מרומניה.

הי"ר א. רימלט: אני רוצה למסור אינפורמציה, ולהאיר את הענין מנקודת ראותי, לא כיושב-ראש.

אני מסכים בהחלט עם המנהל הכללי שהשיקול להעביר לכיתה שנערך בה ניסוי מורה שידיעתה בעברית אינה מושלמת - בעוד שהניסוי בכיתות ב' האחרות, למשל ביפו, נמשך - היה שיקול מוסקעה. שגיאה נוספת: התסיסה אצל ההורים לא התחילה בדרישה להיפגש עם המנהל הכללי. היתה שביתה של יום אחד בבית-הספר. ייתכן שלא דווח לך על כך. הם נפגשו עם המפקח המחוזי, ואחר כך הדברים לא זזו. עובדה היא שבמשך שלושה חודשים ושבוע איש במחוז לא חשב להמשיך את הניסוי, עד שאתה התקשרת לאחר השיחות שלנו, ואז הניסוי היה מת. אסור היה להכניס מורה חדשה לכיתה ניסוי. וסוף סוף עושה זאת מפקח המחוז, לא מזכיר המחוז.

נכון שאין זו שיטה לדרוש פגישה עם השר, אם לא - עם המנכ"ל, ואם לא - מכריזים שביתה. אבל כבר היתה שביתה. למשרד לא יכול להיות מצפון לגמרי נקי בענין זה. במקרה כזה צריך היה ללכת לקראת ההורים קצת לפני משורת הדין. אנשים מגיעים לשביתה בגלל סחבת.

אתמול ייברתי גם עם השר. ביום ראשון השפעת על ההורים שלא ישבתו. אמרתי שאדבר עם המנכ"ל, ושאני יכול להבטיח שום דבר.

דיברתי עם המנהל הכללי ויעצתי לו אישית להיפגש עם ההורים יחד עם המפקח, ולעשות זאת בהקדם, לא ביום חמישי. הענין הוא רגיש. אם עברו למעלה משלושה חודשים - זו בכל זאת אחריות המשרד, אחריות של השר ושלך, גם אם המפקח עשה זאת.

1. פלד:

אינני מסיר מעלי את האחריות.

ז"ר א. רימלט:

אם קורה דבר כזה, אין דינו של בית-ספר זה כדין הורי תלמידים בבתי-ספר אחרים, שמתוך קפריזה רוצים להיפגש רק עם השר או המנכ"ל. זה מקרה חריג. יש גם בחינות והסתות. במקום כה רגיש מותר לוותר על יוקרה ולקיים את זפגישתה. עכשיו זה כבר עבר לפסים של יוקרה, ואינני יודע איך זה יהיה. יש להם הרבה מאד דרישות, אינני יודע אם הן צודקות. אבל בענין הפסקת זניסוי - נעשתה כאן שגיאה.

לאחר שיחה עם השר שלחתי להם מברק בו נצעתי להם לחכות עד הפגישה עם מר פרישמן. אם הסיכום אתו לא יהיה לשביעות רצונכם - תיפגשו עם מי שאתם רוצים. קיבלתי הסכמת השר לשלוח את זה. הם לא קיבלו זאת.

לגבי המורה החדשה - אין לי רושם שהיא זוכלת להמשיך בניסוי. היא זקוקה למנחה גם בכיתה רגילה. אינני מאמין שהיא תוכל לעשות את הניסוי, אבל ייתכן שאני טועה.

אשר למורה הקודמת, שעבדה בכיתה הניסוי - שמעתי שהיא היתה מוכנה לחזור אליה לשנה, אם משרד החינוך היה שומר לה זת ההעברה למקום מגוריה, כי היא עצמה כואבת על כך שהניסוי הופסק.

כעת אינני יודע מה ייצא מזה. אבל נראה לי שאם יש מקרים חריגים, שבהם משרד החינוך, הציבור, הממשלה, המימסד, לא נהגו כשורה - כדאי לעשות יוצא מן הכלל.

2. לוי:

מה שאני אומר בעצם יכביד ולא יעל. הענין איננו כל כך פשוט. כאשר הגב' שושני נטלה את היוזמה והתייצבה בראש הדרישה להמשיך בניסוי, בצורה כלשהי הגיעו גם אלי. מצד היתה נכונות להתערב ולפעול במשרד החינוך בעד המשכת הניסוי. אבל היא לא חיכתה, והרשתה לעצמה לעשות מעשים שחבוי הועדה צריכים לדעת אותם. היא הרשתה לעצמה לארגן שנים-שלושה הורים, הם עמדו בכניסה לבית-הספר ולא נתנו לילדים לבוא ללמוד אצל המורה החדשה. הילדים בבית-הספר היו עדים לכך כיצד הגב' קלרה שושני - אינני בטוח אם היא לבדה, אולי עם עוד שני הורים - מבצעה מהתלמידים בכוח את הכניסה לבית-הספר. זה היה נראשית שנת הלימודים.

אחר כך התחילה לנהל תעמולת הסתה בקרב ההורים נגד מנהלת בית-הספר, שכל השנים היתה טובה בעיניהם. בית-ספר זה בשכונת התקווה הוא בית-ספר לא רע. הוא מצוייד פחות או יותר, ויש בו אוריה נעימה.

הי"ר א. רימלט:

פרץ שם סכסוך בין המנהלת וועד ההורים, לאו דוקא בענין זה.

3. לוי:

הגברת הזאת שמדברת בשם ועד ההורים לא הסתפקה רק במערכה על המשכת הניסוי - ובענין זה ייתכן שהיא צודקת, אלא היא מצאה לנכון לעשות דין על דעת עצמה, דין המורה, לא שלושה חודשים לאחר תחילת הלימודים, אלא לפני חודשיים וחצי.

אני רוצה לומר לחברי הועדה שבכל שיפול יש להביא בחשבון גם את האספקט הזה, שהורים - בפרט במקומות רגישים - מרשים לעצמם לאיים על מורים ומנהלים, והם מעמידים אותם במצב בלתי נסבל. הייתי יכול לספר מה שומעים מורשם ומנהלים בבתי-ספר ב"פ, אם מורים ומנהלים אינם עושים את מה שרוצים הורים מסויימים.

לגבי המקרה הזה - גם אני חושב שבסופו של דבר צריך יהיה להיענות לדרישה זו של ההורים. אבל צריך יהיה לעשות זאת בצורה כזאת שזה לא ייראה כמתן פרס אנ עידוד לשיטות שהם נקשו בהן.

א. רזיאל-נאור:

אילו הייתי רוצה לעשות קצת קריקטורה מהענין, הייתי אומרת שהניסוי בעצם לא נפסק, הוא נמשך, אלא שקודם זה היה ניסוי לקידום הילדים, ועכשיו זה ניסוי לקידום המורה. אני כמובן מחשיבה מאד כל דבר שבא לקדם מורים,

1.12.8 - א. רזיאל-נאור

ש מורים עולים. אבל מדוע בצורה כזאת? מדוע דוקא פה? מדוע צריך
ת מורה שהיא עצמה זקוקה להנחיה, ולהכניס אותה לכיתה כזאת? זה הרס
כוח, הרס הכיתה והרס המורה. מדוע צריך לעשות דברים כאלה בלי לב
ראש? האם לא חבל על האמצעים שהושקעו בניסוי הזה? למה צריך לבזבז
בצורה כזאת, חסרת כל משמעות ותוכן? למה צריך להתעקש? האם רק
שיבצו אותה לשם?

אינני יודעת מי זו הגב' שושני ואינני
יקה את מעשיה. ודאי שלא כך עושים. אבל לכתחילה היא לא היתה קמה
אחד ומחליטה למנוע בכוח מהילדים להיכנס לבית-הספר. הסיבה קדמה
בהגותה זו. עבר זמן רב עד שהגענו במדינת ישראל לכך שעושים ניסוי
דום הילדים דוקא בשכונת התקווה. נניח שבמקומות אחרים יסתפקו בניסוי
שנתיים; בשכונת התקווה כדאי לעשות את הניסוי הזה עשר שנים. אם זה
את הילדים, אם זה גורם לכך שההורים מאושרים מקידום הילדים, אם
זו לזה שבשכונה זו המטופלת בבעיות, ענין החינוך בהפך למוקד - הלא
בפני עצמו ההישג של החינוך. אז מדוע צריך לקפח את כל זה, מחוסר
היסודית של כל הענינים. אינני יודעת ממה זה נובע.

העיקר הוא איך לצאת מזה בהקדם, כי חבל
כל יום וכל שעה. חבל על המציאות החדשה הזאת, שהילדים לומדים, אבל
בבית-הספר. מי יודע מה הם לומדים, מי יודע איזה תורות יוצקים
חותיהם ולבותיהם.

מכל הבחינות אני מצטערת מאד. הענין הזה
ה לי חמור ביותר. הרס הסמכות זה דבר שצריך לתת עליו את הדעת, אבל
הכיתה הוא דאגה קודמת של משרד החינוך.

אליעד:
לדעתי פעלו כאן יותר בלי לב מאשר בלי
ראש. אני טוען שהכעיה היא בעיה של מדיניות
אורך החזית, ולא מקרה בפני עצמו. מדברים יפה על כך שצריך לעודד
מוכשרים ללכת למקומות נחשלים או למקומות שזקוקים לטיפוח ועידוד -
שים את ההיפך. הייתי רוצה שיכניסו מורה כזאת לרמת אביב, איך היו
בים שם תושבי המקום והמנהל.

גרוסמן:
כשנדבר על קליטת עליה - אתה תהיה בעד
קליטת מורים עולים.

אליעד:
אני רוצה שיקלטו אותם אצלך בקיבוץ או
אצלנו ברמת אביב. אני חרד לקליטת עליה
פחות ממך. אבל לקחת מורה שנמצאת בארץ רק שנתיים, עם ידיעה מוגבלת
רית, ולהביא אותה לכיתה ב', כתחליף למורה אחרת אשר ערכה ניסוי באותה
נה -- את זה לא צריך היה לעשות. וזאת יום לפני תחילת הלימודים.

לוינ:
המורה הקודמת ביקשה את העברתה כבר שבע
שנים.

רזיאל-נאור:
חבר הכנסת לוינ, האם ניסו להציע לה
שתדחה את בקשתה לשנה?

אליעד:
אני בטוח שהיא היתה מסכימה. היושב-ראש
אמר לנו שהיא מסכימה לכך גם היום.

רזיאל-נאור:
האם משרד החינוך לחץ עליה שתישאר ותמשיך
בניסוי?

לוינ:
בשנים קודמות - כן. אך היא לחצה מאד
להעברתה.

אליעד:
הבעיה איננה המקרה הספציפי הזה בלבד.
הבעיה היא של מדיניות. אנו נתקלים
מפקח מחוז צריך היה להבין שמעשה כזה
ל להביא להתפרצות, בתנאים שאנחנו חיים בהם.

לוינ:
אתה מתעלם מכך שאשה זו הרשתה לעצמה בכוח
לבוא לשער ולמנוע את כניסת הילדים.

8.12.1971 - ג. אליעד

ג. אליעד:

אני מכבד את זה. זו בעיה של מדיניות. אם נעשה פעולה כל כך סנוגדת לכל מה שכולם מסכימים לו, זה רק טבעי שהתגובה תהיה דרקטית. אחרת שום דבר לא היה.

א. פלד:

לא הסתרחי מכם שום עובדה, אבל נדקה לי שחלק מהדברים שאמרת פורשו שלא כהלכה.

ג. אליעד:

ברשותכם אני דוחה בכל תוקף את ההאשמה של חבר הכנסת אליעד. אני חושב שהיא אינה נכונה, ואהיה מוכן להוכיח זאת. אשמה אם חבר הכנסת אליעד יתזרזר בו מדבריו.

א. פלד:

אני גם מזמין את חבר הכנסת אליעד לבקר בבתי-הספר באזור תל-אביב, ביפו, בשכונת התקווה, בכפר שלם, ולראות לא רק מה לא עושים, אלא מה כן עושים. גם אילו היינו מדברים לפני שנה, גם אז היית יכול לומר שאין לב ולא עושים שום דבר. בכל אופן נעשה ניסוי והיו הישגים ופצולות. הדבר נעשה על-פני אותם אנשים חסרי הלב.

לפעמים אני משתאה על הדברים השונים שנאמרים בדיונים על נושאים שונים. כשדנים על נושאים כמו קליטת מורים עולים, זכויות מורים, השבתת ביה-ספר, זכויות פרופסינוליות של מורים - נשמעים דברים אחרים, מנוגדים לדברים שנאמרו כאן היום, לפעמים על-ידי אותם הדברים כנסת.

אני מניח שכיר את המורה שבהן מדובר. אבל שאלתי את המפקח האם המורה החדשה היא לקויה, זאת אמרת האם היא נופלת מהמורה המנוצעת שלנו. באחד לי שהיא מורה מצוייה.

הינ"ר א. הימלט:

האם ידעה על הניסוי שהיה שם?

א. פלד:

כן.

אני מוכרח לספור על מה שמדווחים לי המפקחים. אינני יכול לבדוק באופן אישי כל מקרה של ניסוח על מורה, אם הוא טוב, ביטוי או רע. נאמר לי שהמורה החדשה היא מורה מצוייה. ההנחה שניתנה לה לא ניתנה בהנחה למורה בכיתה דגילה, אלא לכיתה פינחדת, בתנאים המיוחדים של שכונה התקווה, של הכיתה הזאת.

אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לתופעה שתיראה ומשתררה בהינינו. ובעניין זה אני מחזק את מה שאמר כאן חבר הכנסת להין. אנחנו לתוצים מה בין שני כוחות. התופעה של האלימות החדרת לבית-הספר. ישנם מורים שהושעים כבר להיכנס לבית-הספר. ישנם מקומות שבהם משגיחים לימודים - בחלק שלא נצדק - משום שההורים רוצים דבר מסויים, נאם המורה אינו רוצה לעשות מה שהם רוצים, הם אומרים: לא יהיו לימודים. אם אנחנו בקבל כקו - וזה עניין עקרוני - שכל לחץ וכל פעולה אלימה או לא אלימה של הורים, צריכים לקבל אותם או להיכנע להם - נביע מהר מאד להתדרדרות ולסגירת מערכת החינוך.

בנייה שאני אשתכנע, אראה את המורה החדשה, אני מבקש המורה או מישהו אחר שאני מופך עלינו יראה אותה ויגיד לי שצריך להתלף אותה, ונביא לשם מורה אחרת. את המורה שהוצגרה אינני יודע אם אנחנו יכולים להחזיר. היא ביקשה העברה שנים רבות, וסוף סוף נענו לה. אי אפשר לשמור לה את המקום. ובכן בנייה שנתלשט להעביר את המורה החדשה, והסתדרות המורים, מניף תל-אביב, יודיע לנו שהם משגיחים את הלימודים בבית-הספר בשכונת התקווה. כי הם מגינים על המורה. אז יהיה כאן דיון לפה לא מקיימים את הלימודים בכל כיתות בית-הספר שם. זו שאלה היפותטית, אבל מה יהיה אז?

ה. גרוסמן:

גם אם אני מקבלת, ואני מקבלת את ההיזיה שצריך להוריד סטכיות וצריך לשמור על חלוקה מסויים של סטכיות, במקרה זה - מכיון שיש פה איזו נקודה רגישה, ומכיון שבשלב

8.12.1971 - ח. גרוסמן

מסויימים נעשה משגה - אני בכל זאת מציעה שהמשרד יוותר על יוקרה וסדר מקובל, ושהמנהל הכללי ייכנס לענין, ייפגש עם מי שצריך להיפגש, ולא יטיל את זה רק על המפקח המחוזי שאתו יש כבר יחסים מעורערים, כדי למצוא את הפתרון הניתן ברגע זה כדי למנוע החרפת הסכסוך.

הי"ר א. רימלט:
אני חושב שמשרד החינוך צריך לבוא בדברים עם הסתדרות המורים, לעשות חילופי סורות בהסכמת הסתדרות המורים, להעביר לכיתה זו מורה מבית-ספר אחר.

ח. גרוסמן:
לי יש הצעה מוקדמת. הפתרון הטוב ביותר לא יימצא מהיום למחר.

הי"ר א. רימלט:
אינני שולל את הצעתך. אני אומר רק איך אפשר לפתור את הבעיה. צריך לבוא בדברים עם הסתדרות המורים, ובלו לפגוע בזכויות המורה לעשות חילופי מורים בצורה שלא ייגרם נזק במקום אחד ותסיקון במקום שני. לכיתה רגילה המורה הזאת יכולה למלא את תפקידה, עם מנחה. לניסוי צריכה להיות מורה מיוחדת. אני מציע לבוא בדברים עם הסתדרות המורים, כדי למצוא דרך להמשכת הניסוי. זו הצעה משלימה להצעת חברת הכנסת גרוסמן.

בשלב זה אני רוצה להציע שהועדה תפנה להורים בקריאה שיפסיקו את השבתת הלימודים בכיתה ב' בבית-הספר "התקווה" בשכונת התקווה, על-מנת לאפשר טיפול חירוי בצרכי הכיתה והמשכת הניסוי.

א. פלד:
הודעתי שאנחנו מתכוונים לעשות זאת.

ש. לוי:
לא שמענו פה את כל הצדדים. הענין הזה היום איננו כפי שהיה בספטמבר. הועדה למעשה לא שמעה את משרד החינוך. המנהל הכללי רק הסביר לנו מה הוא עשה ביום האחרון. אם הועדה תחליט לדון בדבר, במה שקרה בשכונת התקווה, אז צריך להזמין את המפקח המחוזי ולשמוע אותו.

באופן אישי התרשמתי שצריך להמשיך בניסוי. אבל זה יהיה מעשה לא הוגן אם נקבל החלטה על המשכת הניסוי, בלי לשמוע את המפקח המחוזי.

א. פלד:
הודעתי שמחר, בפגישה של ההורים עם המפקח המחוזי, הוא עומד להודיע להם על המשכת הניסוי.

הי"ר א. רימלט:
ההצעה שלי, שמשרד החינוך יבוא בדברים עם הסתדרות המורים, איננה ענין לפרסום. אני מציע לתת פרסום רק לפנייה להורים להפסיק את השביתה. כל השאר הוא סיכום פנימי שלנו.

ש. לוי:
אני מציע שייאמר בהחלטה שהועדה רשמה לפנייה את הודעת המנהל הכללי בדבר המשכת הניסוי, ופונה אל ההורים להפסיק את השביתה.

הי"ר א. רימלט:
לאחר שהועדה שמעה את הודעת המנהל הכללי על המשכת הניסוי, היא פונה אל ההורים להפסיק את השביתה.

חודה רבה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.30.